

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

**Christiani Thomasii, Jcti, Regiæ Majest. Borussiæ
Consiliarii, in Univers. Fridericiana P.P. dictæque Univ. &
Facult. ibidem Juridicæ Senioris, Introductio In
Philosophiam Moralem, Sive De Arte ...**

Thomasius, Christian

Halae Magdeburgicae, 1706

Dedicatio

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-5456

SERENISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
DOMINO

JOHANNI
GEORGIO

PRINCIPI ANHALTINO,
DUCI SAXONIÆ, ANGRIÆ ET
WESTPHALIÆ,

COMITI ASCANIÆ,
DOMINO SERVESTÆ ET
BERNBURGI,

MARCHIÆ ELECTORALIS
BRANDENBURGICÆ

SUMMO LOCUMTENENTI
ET

ARCHI-CAMPIMARESCHALLO

PRINCIPI AC DOMINO
MEO CLEMENTISSIMO.

SERENISSIME PRINCEPS,

DOMINE CLEMENTISSIME.

*Et si hominum animi distinctis-
simis & fere infinitis modis
mundum obiter contemplanti
mixti videantur, negari ta-
men non potest, plures non da-
ri nisi quatuor Passiones dominantes sive Affe-
ctus primarios, e quorum permixtione varia-
tes reliquorum Affectuum omnium, sive bono-
rum sive malorum oriuntur, omniaque homi-
num ingenia, eorumque inde derivata cogi-
tatio-*

DEDICATIO.

tationes dijudicari possunt. Quorum primus est is, qui ad summam felicitatem ducit, Amor nempe rationalis aliorum hominum. Reliqui tres sunt Amor Voluptatis, Amor vana gloria, & Amor pecunia. Hi tres affectus per se amori irrationali annumerantur, hominemque sub specie vera beatitudinis, à tranquillitate animi in perpetuam inquietudinem abducunt, etsi hi vel longius vel propius ab amore rationali distent. Ac Amor quidem Voluptatis omnium proxime ad amorem rationalem accedit, eo quod plerumque saltem cum candore & commiseratione conjunctus esse solet, & ut verum fateamur, non tam alius quam sibi ipsi incommodat. Amor vana gloria paullo longius ab amore rationali remotus est, ibi enim plus reperitur Invidia, Immisericordia, Simulationis & Fallacia, nam ambitiosi, ut ambitionem suam expleant, nemini parcunt. Est tamen ejusmodi hominum adhuc aliquis in humana societate usus, cum plerumque subtili præditi sint ingenio, & quamdiu ab his, qui ipsis superiores sunt, promotionem expectant, obedientiam ac officia talia illis exhibeant, quæ alias ab amantibus præstari solent, denique erga hos, qui eos venerantur, quamdiu hoc faciunt, bene-

DEDICATIO.

ficos sese præbeant. Sed Amor pecunia nimis est irrationalis. Hic enim non tantum vitia ista omnia, quæ cum Ambitione conjuncta sunt, deprehenduntur, sed avari etiam nulli homini parcunt, quin agre ipsi faciant, dummodo unicum thalerum inde lucrari possint, cum ambitiosi hoc pro animi abjecti signo interpretaturi essent. Quin avarus ad bonam rem nullam utiliter adhiberi potest, quandoquidem nulli homini unquam benefacit; Unde nonnemo avarum cum porco comparavit, ex quo nullus, nisi cum mactatus & occisus esset, usus expectari posset. Quomodo enim avarus aliis benefaceret, qui ipse loculo ære repleto insidens fame extinguitur? Imo nihil rationale avaritiæ inesse vel inde evidenter apparet, quod cum alias pares mutuo se amare soleant, item inter duos voluptuosos ac ambitiosos, si non verus, certe amor fictus atque irrationalis deprehendatur, duo tamen avari, non solum mutuo se non ament, sed & exquisitissimo odio prosequantur. Hæ vero observationes non in sana tantum ratione fundatae sunt, sed & divina Revelatio cum his manifeste concordat. Summa beatitudo consistit in Amore DEI & Proximi. Et quantumvis amor rationalis non aequè sit perfectus

DEDICATIO.

fectus ac Charitas christiana, amor tamen
 rationalis quidam quasi gradus est ad Charita-
 tatem Christianam perveniendi, & quemad-
 modum impossibile est, ut is DEUM amet, qui
 ne fratrem quidem amat; ita impossibile est,
 ut is Christiano amore alios prosequatur, qui
 ne rationaliter quidem eos amat. Rursus
 Voluptas, Ambitio & Avaritia sub appella-
 tione concupiscentie carnis, superbia vite, &
 concupiscentie oculorum sepius in Scriptura
 sacra tanquam vitia primaria representantur.
 Et sicut exempla in promptu sunt, quod ho-
 mines bene poti Philosophorum auditoria in-
 traverint, ut eos irriderent, ab iisdem au-
 tem prudenter de temperantia docentibus a
 voluptate abstracti & ad sapientiam traducti
 fuerint; ita voluptuosi quamplurimi ad Chri-
 stum sese converterunt & primi omnium ad
 baptismum Johannis venerunt. Superbi illi
 Pharisei erant postremi, eorumque paucissimi
 in Christum crediderunt, adeo ut ipse scor-
 tatoribus & adulteris regni DEI aditum mi-
 nus difficilem esse pronunciarit quam ambi-
 tiosis Phariseis. Denique Avaritia radix
 omnium malorum dicitur, ac diserte affir-
 matur, facilius esse, ut Camelus per foramen
 acus transeat, quam ut dives, scilicet qui cor-

DEDICATIO.

de divitiis adhaereat, regnum DEI intret. Et alibi sub simili ab oculo petito dicitur: Si oculus fuerit nequam, totum corpus tenebrosum esse, id quod non inepte ad Avaritiam applicatur, quoniam ea, uti dictum, per concupiscentiam oculorum significatur. Quam rara autem exempla reperiuntur hominum amorem rationalem in summo gradu possidentium? sed plerumque apud virtuosos multae debilitates à Voluptate, Ambitione ac Avaritia prognatae intercedunt; ita non possumus affirmare, ex tribus vitiis primariis, etsi ea saepius in sublimiori gradu reperiantur quam amor rationalis, singula seorsim existere, sed ea aequè cum reliquis affectibus primariis permixta sunt, ita tamen, ut semper una ex tribus hisce, quibus est permixta, reliquis superior sit, & in hac consideratione Passio dominans appellari soleat. Atque id quidem è quatuor Temperamentis secundum Philosophiam naturalem affabre conspicitur. Quicumque justum phlegma possidet, is homo est summe rationalis, eumque necesse est summe beatitudinis & amoris rationalis esse capax. Ad hoc temperamentum Sanguineus quam proxime accedit, cujus affectus primarius Voluptas est. Cholericus longius hoc a phleg-

phleg
 pra r
 ci ut
 ab A
 est d
 & u
 buju
 Deco
 ctus
 men
 vere
 vera
 pene
 mag
 ject
 jucu
 Cbol
 lanc
 Uti
 dan
 bicu
 ra d
 qui
 ti s
 tuor
 tur
 qui

phleg-

DEDICATIO.

phlegmate remotus est, & apud eum ambitio
præ reliquis affectibus eminent. Melancholi-
ci ut præ aliis sunt portentosi, ita fortissime
ab Avaritia corripuntur. Imo facillimum
est divisionem boni in honestum, jucundum
& utile, si ad ductum eorum, quæ Cap. I.
hujus Philosophiæ meæ moralis monui, bonum
Decorum addatur, secundum quatuor affe-
ctus primarios & dicta quatuor Tempera-
menta dividere. Phlegmaticus homo est
vere honestus, ac in omnibus actionibus suis
veram gloriam querit virtute partam, et si
penes multitudinem hujus mundi non adeo
magna ejus sit existimatio, imo plane sit ab-
jectus atque contemptus. Sanguineus boni
jucundi maximam habet existimationem,
Cholericus decoro maxime occupatur. Me-
lancholicus denique ad bonum utile aspirat.
Uti autem in arte pictoria quinque tantum
dantur colores principales, albus, flavus, ru-
bicundus, ceruleus & niger, è quorum mixtu-
ra deinceps reliqui colores omnes generantur,
qui ob infinitos mixtionis gradus æque infini-
ti sunt; ita è diversis gradibus mixtionis qua-
tuor affectuum primariorum innumera oriun-
tur temperamenta, quæ necesse est ut homo,
qui mundum exacte cognoscere, & Politicam

DEDICATIO.

suam recte intelligere cupit, comprehendat, si
hominum ingenia recte scrutari, hominumque
capacitatem cognitam perspectamq; habere de-
siderat. Modo enim hominem invenies, qui mul-
tum possidet voluptatis, cum ambitione pro di-
versitate individuorum vel in inferiori, vel in
superiori gradu permista. Modo Ambitosum
reperies, in quo notabilis quedam mixtura vel
voluptatis, vel avaritia deprehenditur. Omni-
um autem absurdissime Avaritia cum Voluptate
miscetur, & quando hi affectus, (quod rarissime
tamen contingit) in sublimiori gradu juncti in-
veniuntur, tum ex hac mixtura tam ridiculum
emergit temperamentum, ut, si affectus secun-
darios ex hac mixtura genitos, & qui alii quam
contrarii esse non possunt, contempleris, exhor-
rescas. Unde & Satyrici & Comici ridiculos ac
histrionicos ludos representaturi, plerumque se-
nem amore captum in scenam producunt, quia
senectus communiter avaritia laborat, ac se-
num amor voluptuosus magis quam rationalis
est. Hinc Comœdia scriptoris Galli, de Moliere,
de Avaris conficta præ reliquis est ridicula. Et si,
mea quidem sententia, stultitia ex hac mixtura
emergens longe majori cum evidentia sub perso-
na adolescentis voluptuosi depingi potuisset.
Amor autem rationalis mixtus plerumq; est vel

cum

DEDICATIO.

at, si
 inque
 e de-
 mul-
 o di-
 el in
 osum
 ca vel
 mni-
 ptate
 ssime
 ti in-
 ulum
 ecur-
 quam
 xhor-
 los ac
 ue se-
 , quia
 ac se-
 malis
 liere,
 . Et si,
 xtura
 per so-
 uisset.
 st vel
 cum

cum amore terrena voluptatis, vel cum ambitio-
 ne, cum avaritia autem ipsi nihil est commercii,
 eo quod ipsa ab amore rationali adhuc longius
 voluptate distet, et si interdum pecuniam pa-
 rumper amet. Atque inde in hac imperfectio-
 ne, ubi non omnia ad perfectionem reduci pos-
 sunt, is omnino honestus vir dicendus est, qui do-
 minari affectibus suis quam maxime didicit,
 qui hilare & ambiciosum temperamentum in æ-
 quali gradu possidet. Tales enim homines &
 gravibus negotiis & jocos præ aliis idonei habentur.
 Nam Ambitione fere retinentur, ne irra-
 tionaliter in voluptates prolabantur, & coram
 multitudine sese prostituunt. Contra e tempe-
 ramento voluptatis derivata sinceritas ac mi-
 sericordia eos abstrahit, ne ambitioni penitus
 immergantur, sed earum beneficio φιλοτιμίας
 suam repriment, ne ea in aliorum damnum,
 sed in eorum potius commodum vergat. Imo
 quotidiana testatur experientia, ejusmodi ho-
 mines, quando jam adolescentiæ debilitates ac
 vanitates superaverunt, vel in ætate virili, vel
 in extrema senectute justum sibi phlegma com-
 parare, ac amorem rationalem præ aliis conse-
 qui. E gentilibus Alcibiades hujusmodi tem-
 peramento præditus fuisse videtur, ac parum er-
 rabo, si dixerò, Salomonem Regum sapientissi-
 mum

DEDICATIO.

mum similem huic corporis mixturam habuisse, de qua fere omnes vitæ ejus circumstantia in sacris literis consignata testimonium perhibere possunt, quippe quæ omnes eo tendunt, ut ex ipsis nil præter Honorem & Amorem aliquis colligere queat. Denique hujusmodi ingenia quam maxime idonea sunt, quæ de vera Philosophia, morali, deque amore rationali judicium ferant, cum ex adverso homines mere voluptuosi veritatem quidem præceptorum de amore rationali facile comprehendant, sed nisi ambitione temperati sint, eorum praxis ipsis videtur fere impossibilis. Ambitiosis contra paullo plures in cognoscendo amore rationali scrupuli objiciuntur, maximisque premuntur difficultatibus in formanda justa Idea de virtute. Avaris denique, uti prudentibus videntur maxime irracionales; quæcunque de virtute ac amore rationali dicuntur, ridicula apparent; Imo non possunt hoc sibi vendicare, ut affirmant, se minimum saltem ejus gradum, ut secundum virtutem vitam instituant, assuescendo posse attingere.

Jam cum juxta consuetudinem Scriptorum constituerim Philosophiam hanc meam moralem censura honesti cujusdam viri per Dedicacionem subjicere; neque temere neque imprudenter me facturum existimavi, si coram TE,

SE-

SE
in sa
qua
nus
Pri
tuli
CT
ten
gra
par
NI
qua
inst
que
bon
trit
me
via
dos
fici
cog
asse
tua
teg
ma
dig
TE

DEDICATIO.

*SERENISSIME PRINCEPS, eandem
in summissa obœdientia deponerem. Præter-
quam enim quod in me immerentem hæcte-
nus summa ac pene innumera, quæ tantum
Principem decent, beneficia, cumulatissime con-
tulisti, SERENISSIMIQUE ELE-
CTORIS BRANDENBURGICI po-
tentissimam tutelam contra persecutores meos
gravissima commendatione Tua mihi com-
parasti: rarissima illa virtutes, SERE-
NISSIME PRINCEPS, quas tan-
quam pretiosissimum peculium possides, hoc
institutum mihi quasi demandarunt. Ita nam-
que ea comparata sunt, ut encomia a privato
homine, in quorum numerum me quoque refero,
tributa longe transcendant, ac si tempera-
mentum meum spectem, omnium ineptissimus
videbor, ad Panegyricos ulli dicendos scriben-
dosve: Quisque tamen, cui hoc contigit bene-
ficium, VESTRAM SERENITATEM
cognoscendi, vel saltem videndi, me ab omni
assentationis vitio absolvet, si dixerò: vitam
tuam SERENISSIME PRINCEPS, in-
tegre ex honore & amore esse compositam. Hu-
manitas illa, qua quemlibet, quem alloquio TUO
dignaris, excipis, omnium ad se corda allicit, ut
TE non possint non amare; ea vero, quæ ex oculis*

TUIS

DEDICATIO.

*TUIS elucescit gravis animositas, amorem
hunc cum summissa quadam veneratione,
cumque officiositate confidentia plena tempe-
rat.*

*Accipe jam, SERENISSIME PRIN-
CEPS, clementer publicam banc summissi a-
moris erga TE mei atque existimationis testi-
ficationem, summaeque gratiae ac benignitatis
TUAE fructum mihi porro concede, id quo hu-
millimo obsequio exoratum volo, qui ad extre-
mum usque vitae halitum manebo*

VESTRÆ SERENITATIS

Halæ d. 16. Aprilis
1692.

humillimus & obsequiosissimus

CHRISTIANUS THOMASIUS.

PRÆ.